

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти
підготовки магістра
спеціальності 016 Спеціальна освіта
освітньо-професійної програми Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта

Силабус освітнього компонента «Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» підготовки магістра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта, за освітньо-професійною програмою «Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта»

Розробник: Сергєєва Валентина Федорівна, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: (Сидорук І. І.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

протокол № 2 від 21 вересня 2022 р.

Завідувач кафедри: (Кузава І.Б.)

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність 016 Спеціальна освіта Освітньо-професійна програма Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта Освітній рівень: другий (магістерський)	Вибірковий (ВК 6.1)
Кількість годин/кредитів <u>120/4</u>		Рік навчання 2
ІНДЗ: €		Семестр 3-ий
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) - 14 год.
		Лабораторні - год.
		Індивідуальні - год.
	Самостійна робота - 88 год.	
	Консультації - 8 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладачів

ППП Сергеева Валентина Федорівна

Науковий ступінь кандидат педагогічних наук

Вчене звання доцент

Посада кандидат кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: (+380501087179, valentina.sergeeva@live.com)

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Силабус вивчення освітнього компонента «Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» складено відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Силабус визначає обсяги знань, що зазначені у освітній програмі і які повинен опанувати здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти; алгоритм вивчення навчального матеріалу освітнього компонента; необхідне методичне забезпечення; складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Для засвоєння ОК використовують базові знання, вміння і навички з загальної та корекційної (спеціальної) педагогіки; вікової, педагогічної та спеціальної психології; основ інклюзивної освіти, основ педагогічної майстерності тощо.

Силабус укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

2. Пререквізити вивчення ОК: «Актуальні проблеми корекційної педагогіки», «Інклюзивна педагогіка», «Актуальні проблеми корекційної педагогіки», «Інклюзивна педагогіка», «Дидактика інклюзивної освіти», «Спеціальна психологія осіб із особливими потребами», «Доступність і універсальний дизайн у закладах спеціальної та інклюзивної освіти», «Освітній менеджмент у закладах з інклюзивним навчанням».

Постреквізити вивчення ОК: «Організація та управління корекційно-реабілітаційною діяльністю», «Теорія і практика інклюзивного виховання», (адміністративно-управлінська) практика у закладах з інклюзивним навчанням, виробнича переддипломна практика, підготовка кваліфікаційної роботи.

3. Мета і завдання освітнього компонента

Предмет вивчення освітнього компонента «Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» – сутність, завдання і зміст освіти дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами в умовах інклюзивного простору закладу дошкільної освіти.

Мета вивчення ОК: формування у студентів систематизованих наукових уявлень про сутність, основні завдання, напрями освітньо-корекційної роботи з дітьми раннього і дошкільного віку з особливими потребами в закладах дошкільної освіти з інклюзивним навчанням; забезпечення особистісно-мотиваційної, когнітивної та практичної підготовки магістрантів до реалізації інклюзивної моделі освіти у дошкільній освіті; розвиток творчого потенціалу особистості студента.

Основні завдання вивчення ОК:

– на основі аналізу провідних концептуально-методологічних підходів сформуванню і систематизувати наукові уявлення студентів про загальні тенденції розвитку інклюзивної освіти у світі та в Україні;

– ознайомити з філософськими, нормативно-правовими та організаційними основами інклюзивної освіти дітей раннього і дошкільного віку;

– сформуванню у студентів знання щодо особливостей організації корекційно-освітньої та реабілітаційної діяльності з дітьми раннього та дошкільного віку з особливими потребами;

– забезпечити опанування умінь планування, організації інклюзивного педагогічного процесу з визначенням його мети, змісту, форм, методів тощо;

– виробити навички командної взаємодії у процесі навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку, які потребують корекції психофізичного розвитку;

– сформуванню умінь вирішувати проблеми й визначати перспективи проектування корекційно-розвивального середовища для дітей означеної категорії;

– навчити студентів будувати стратегію взаємодії з батьками вихованців з порушеннями психофізичного розвитку;

– формувати загальнокультурні та професійні компетенції майбутніх вихователів, необхідні для ефективної діяльності в якості організаторів та виконавців програм інклюзивного навчання дітей раннього і дошкільного віку із порушеннями психофізичного розвитку.

4. Результати навчання (компетентності).

Професійна компетентність фахівця з спеціальної та інклюзивної освіти – це відносно стала структура професійної самосвідомості й інтегральна характеристика діяльності фахівця, яка полягає у володінні ним достатнім обсягом фахових знань, умінь та навичок, професійно значущими особистісними якостями і вміннями, що забезпечують успішне виконання професійних функцій у соціально визнаній і зафіксованій суспільством сфері спеціальної освіти.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта» результатами вивчення ОК мають стати такі сформовані в здобувачів вищої освіти професійні компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Загальні компетентності (ЗК), що мають універсальний характер, не прив'язаний до предметної діяльності:

ЗК-1. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-2. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК-3. Здатність працювати в команді.

- ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово
- ЗК-6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК-9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК-10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

- СК-2. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами (залежно від спеціалізації).
- СК-3. Здатність здійснювати діагностико-аналітичну, корекційно-розвивальну, консультативну діяльність з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів.
- СК-4. Здатність ефективно взаємодіяти з батьками, колегами, іншими фахівцями у процесі психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами на засадах партнерства.
- СК-5. Здатність приймати ефективні рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- СК-6. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.
- СК-8. Здатність до організації процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища.
- СК-9. Здатність до організації безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, у тому числі інклюзивного освітнього середовища

Наприкінці вивчення ОК здобувач вищої освіти повинен продемонструвати такі **результати навчання (РН):**

РН 3. Розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами, генерувати нові ідеї для удосконалення навчання, виховання, розвитку та соціалізації цих осіб.

РН 4. Добирати та застосовувати ефективні методики комплексного оцінювання розвитку дітей, рефлексувати та критично аналізувати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рівень освітньої підтримки.

РН 5. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності та розвитку дитини з особливими освітніми потребами, забезпечувати ефективність власних дій.

РН 6. Встановлювати ефективну взаємодію з батьками, колегами, фахівцями, різними соціальними інституціями з метою забезпечення якості спеціальної та інклюзивної освіти на засадах партнерства.

РН 7. Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.

РН 13. Розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, забезпечувати його якість та ефективність освітнього процесу з урахуванням особливих освітніх потреб, можливостей

та здібностей дітей.

Soft skills (т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): навички комунікації; здатність брати на себе відповідальність; вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; розуміння важливості дедлайнів; здатність логічно і системно мислити; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та інше.

Методи навчання: загальнонаукові й психолого-педагогічні методи; сучасні методи корекційного навчання: теоретико-інформаційні, практико-операційні, пошуково-творчі, методи організації самостійної роботи, контрольної-оцінювальні; традиційні та нетрадиційні методи навчання. Зокрема: 1) словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вправа, практична робота) (за джерелом інформації); 2) індукція, дедукція; традукція (за логікою викладу); 3) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі (за рівнем пізнавальної активності); 4) методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок (за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання); 5) інтерактивні методи тощо.

5. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю - Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні та нормативно-правові засади організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти						
Тема 1. Загальні питання інклюзивного навчання дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами у закладі дошкільної освіти	13	1	2	9	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, УО 12
Тема 2. Законодавче та нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами	14	1	2	9	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, УО 12
Тема 3. Історія розвитку інклюзивної дошкільної освіти у психолого-педагогічній науці	10			11		
Разом за модулем 1	37	2	4	29	2	24
Змістовий модуль 2. Сучасна практика організації інклюзивного навчання дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти						
Тема 4. Умови організації інклюзивного навчання та їх вплив на корекцію психофізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами	15	2	2	9	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, УО 12
Тема 5. Особливості організації	15	2	2	9	1	ДС, РМГ,

освітньо-корекційно-розвивального середовища у ЗДО; його зміст, структура і роль у формуванні особистості дитини з особливими освітніми потребами						ІРС, Т, ІРС, УО 12
Тема 6. Роль батьків у інклюзивному процесі закладу дошкільної освіти	11			12	1	
Тема 7. Оцінювання навчальних досягнень дітей із особливостями психофізичного розвитку	14	2	2	9	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, ІРС, УО 12
Разом за модулем 2	55	6	6	39	4	36
Змістовий модуль 3. Організація професійної діяльності вихователя та інших фахівців закладу дошкільної освіти в умовах інклюзії						
Тема 8. Співробітництво фахівців в інклюзивному закладі дошкільної освіти. Місце педагога-вихователя у структурі професійного співробітництва	15	2	2	10	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, УО 12
Тема 9. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах закладу дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання	13		2	10	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, УО 12
Разом за модулем 3	28	2	4	20	2	24
Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд викладача, кафедри)						
ІНДЗ						16
Всього годин / Балів	120	10	14	88	8	100

Примітки: ¹/ Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора.

²/ *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 3

№	ТЕМИ	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні та нормативно-правові засади організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти		

1	<p>Тема 1. Загальні питання інклюзивного навчання дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами у закладі дошкільної освіти</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика моделей інклюзивної освіти дітей раннього і дошкільного віку, які потребують корекції психофізичного розвитку. 2. Вплив інклюзивної освіти на розвиток та соціалізацію дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку. <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	9
2	<p>Тема 2. Законодавче та нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Нормативно-правова база щодо організації інклюзивної освіти у закладах дошкільної освіти України. 2. Інструктивно-методичні рекомендації Міносвіти щодо організації діяльності інклюзивних груп у ЗДО. <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	9
3	<p>Тема 3. Історія розвитку інклюзивної дошкільної освіти у психолого-педагогічній науці</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика зарубіжних науково-практичних підходів щодо інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку. 2. Аналіз досвіду країн Північної Америки та Європи щодо впровадження інклюзії у дошкільній освіті. 3. Інклюзивна освіта дітей раннього і дошкільного віку у країнах пострадянського простору. 4. Шляхи впровадження інклюзії у дошкільну ланку освіти в Україні. <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	11
<p align="center">Змістовий модуль 2. Сучасна практика організації інклюзивного навчання дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти</p>		
4	<p>Тема 4. Умови організації інклюзивного навчання та їх вплив на корекцію психофізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Адаптивне освітнє середовище (подолання архітектурних та соціальних бар'єрів, технічне та методичне забезпечення) у ЗДО. 2. Завдання закладу дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання. 3. Підготовка педагогічних кадрів для реалізації інклюзивної освіти. <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	9
5	<p>Тема 5. Особливості організації освітньо-корекційно-розвивального середовища у ЗДО; його зміст, структура і роль у формуванні особистості дитини з особливими освітніми потребами</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи створення інклюзивного середовища. 2. Компонентна критеріально-рівнева характеристика інклюзивного середовища. <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	9
6	<p>Тема 6. Роль батьків у інклюзивному процесі закладу дошкільної освіти</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Батьки – активні учасники освітнього процесу. 2. Основні труднощі батьків, що мають дітей з особливими освітніми 	12

	<p>потребами.</p> <p>3. Партнерство між родиною і закладом дошкільної освіти як необхідна передумова успішної інклюзії.</p> <p>4. Основні напрямки та форми роботи з сім'ями, у складі яких є діти з особливими потребами.</p> <p>5. Права та обов'язки батьків щодо освіти і розвитку дитини з особливими потребами.</p> <p>6. Підтримка і допомога батькам, що мають дітей з особливими потребами.</p> <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	
7	<p>Тема 7. Оцінювання навчальних досягнень дітей із особливостями психофізичного розвитку</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Технологія портфоліо в інклюзивній групі ЗДО. 2. Опрацювання конспекту виховного заходу для групи з інклюзивним навчанням з урахуванням забезпечення індивідуалізації освітнього процесу для дітей з психофізичними порушеннями. <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	9
Змістовий модуль 3. Організація професійної діяльності вихователя та інших фахівців закладу дошкільної освіти в умовах інклюзії		
8	<p>Тема 8. Співробітництво фахівців в інклюзивному закладі дошкільної освіти. Місце педагога-вихователя у структурі професійного співробітництва</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Алгоритм діяльності вихователя та його місце у структурі професійного співробітництва в інклюзивному закладі дошкільної освіти. 2. Науково-методичне забезпечення інклюзивної освіти в практиці роботи ЗДО. <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	10
9	<p>Тема 9. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах закладу дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Перелік супровідних послуг дитині раннього і дошкільного віку з особливими потребами. 2. Адресне фінансування послуг супроводу дитини з особливими потребами. 3. Формування навичок надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг дітям з ООП у майбутніх вихователів ЗДО <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	10
РАЗОМ:		88

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студентів, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу ОК «Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти».

Мета науково-дослідного завдання: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Види науково-дослідного завдання з ОК «Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти»:

- конспект-презентація із теми (модуля) за заданим планом;
- конспект-презентація із теми (модуля) за планом, який студент розробив самостійно;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис;
- конспект першоджерела (базового дослідження з педагогіки);
- повідомлення з теми, рекомендованої викладачем;
- повідомлення з теми (без рекомендації викладача): сучасні відкриття у педагогіці, аналіз інформації, самостійні дослідження;
- участь у створенні тематично-методичних тек, стелажів, стендів, каталогів тощо.
- науково-педагогічне дослідження у вигляді реферату (охоплює зміст навчального курсу).

Тематика рефератів:

- «Сучасні тенденції розвитку інклюзивної освіти в Україні».
- «Міжособистісні стосунки дітей дошкільного віку в інклюзивному середовищі».
- «Характер та зміст взаємодії у процесі інклюзії».
- «Співпраця між педагогами та батьками у процесі інклюзії».
- «Залучення батьків до процесу інклюзивного навчання».
- «Роль вихователя закладу дошкільної освіти у процесі інклюзивного навчання».
- «Основні принципи командного підходу в інклюзивній освіті».
- «Соціальна модель порушень розвитку».
- «Медична модель порушень розвитку».
- «Інклюзивна освіта як наукова проблема».
- «Нормативно-правова база інклюзивної освіти: аналіз українського законодавства».
- «Нормативно-правова база інклюзивної освіти: аналіз міжнародного законодавства».
- «Характеристика зарубіжних науково-практичних підходів щодо інклюзивної освіти дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку».
- «Роль інклюзивного середовища у формуванні особистості дітей з особливими освітніми потребами».
- «Особливості медико-психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку, які потребують корекції психофізичного розвитку».
- «Специфіка моніторингу індивідуальних досягнень дітей дошкільного віку з психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання».
- «Програмно-методичне забезпечення інклюзивної освіти в практиці роботи закладів дошкільної освіти».
- «Моделі реалізації інклюзивної освіти в умовах закладу дошкільної освіти».

Обсяг реферату – 8-10 сторінок тексту комп'ютерного набору. Робота має складатись з таких основних частин: титульна сторінка (на ній вказати кафедру, тему, прізвище студента, ім'я, рік); зміст, висновки, список використаних джерел(не менше 15 найменувань).

Критерії оцінювання ІНДЗ

Таблиця 4

Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання роботи
1 бал	Актуальність обраної проблеми
8 балів	Якість, чіткість, повнота виконання ІНДЗ
4 бали	Творчий підхід до виконання ІНДЗ
3 бали	Якість оформлення роботи

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з ОК «Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 28.06.2022 р.(URL: <https://v.gd/DgfFFL>) за **100-бальною шкалою**. Об'єктом оцінювання знань здобувачів освіти є програмовий матеріал з ОК.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема, таких, як опитування, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у *таблиці 2* силабуса освітнього компонента. Здобувачі вищої освіти мають виконувати та надавати викладачеві виконані завдання до кожного практичного заняття в день його проведення, відповідно до розкладу. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

Політика щодо децлайнів та перескладання. Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом ОК, з метою підвищення оцінки не дозволяється. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, заліку – заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до [«Кодексу академічної](#)

[добročесності Волинського національного університету імені Лесі Українки» \(URL: <https://v.gd/FJ6BHO>\).](https://v.gd/FJ6BHO)

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені програмою (силабусом) ОК. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

V. Підсумковий контроль

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час *поточного контролю* за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силябусом освітнього компонента «Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100.

Орієнтовний перелік питань до заліку з ОК

«Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти»

1. Концептуальні засади процесу інклюзії в умовах дошкільної освіти.
2. Загальна характеристика моделей інклюзивного навчання дітей раннього і дошкільного віку, які потребують корекції психофізичного розвитку.
3. Діти раннього і дошкільного віку, що потребують корекції психофізичного розвитку, як суб'єкти інклюзивної освіти.
4. Вплив інклюзивного навчання на розвиток та соціалізацію дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.
5. Аналіз міжнародного законодавства у галузі інклюзивної освіти.
6. Нормативні документи щодо інклюзивного навчання в Україні.
7. Концепція розвитку інклюзивної освіти. Основні положення.
8. Законодавчі документів щодо впровадження педагогічної інклюзії у дошкільній освіті.
9. Інструктивно-методичні рекомендації Міносвіти щодо організації діяльності інклюзивних груп у ЗДО.

10. Основні принципи державної політики щодо впровадження інклюзивної освіти в Україні.
11. Основні положення Закону України «Про дошкільну освіту» із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2541-VIII від 06.09.2018.
12. Зміст Постанови КМУ від 10.04.2019 №530 «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти».
13. Зміст Листа МОН від 13.11.2018 №1/9-691 «Щодо організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти».
14. Загальна характеристика зарубіжних науково-практичних підходів щодо інклюзивного навчання дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.
15. Впровадження інклюзії у дошкільній освіті у країнах Північної Америки та Європи.
16. Інклюзивна освіта дітей раннього і дошкільного віку у країнах пострадянського простору.
17. Шляхи впровадження інклюзії у дошкільну ланку освіти в Україні.
18. Дошкільна освіта як початкова ланка впровадження педагогічної інклюзії.
19. Раннє втручання – міжнародна система міждисциплінарної сімейно-орієнтованої допомоги дітям раннього віку (до 4 років) із порушенням розвитку.
20. Реалізація у ЗДО адекватних навчальних програм, що відповідають віковому періоду та реальним можливостям вихованців з особливими потребами.
21. Використання у ЗДО видозмінених методів та організаційних форм навчання й виховання (специфіка доросло-дитячої та дитячої спільної діяльності на основі соціальної взаємодії, застосування альтернативних методик).
22. Адаптивне освітнє середовище (подолання архітектурних та соціальних бар'єрів, технічне та методичне забезпечення) у ЗДО.
23. Підготовка педагогічних кадрів для реалізації інклюзивного навчання дітей дошкільного віку з особливими потребами.
24. Основні завдання закладу дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання.
25. Зміст Методичних рекомендацій Мін. соц. політики щодо впровадження практики надання послуги раннього втручання для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя.
26. Поняття про освітнє, корекційне та інклюзивне середовище.
27. Роль освітньо-корекційно-розвивального середовища у формуванні особистості дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.
28. Зміст і структура освітньо-корекційно-розвивального середовища у закладі дошкільної освіти.
29. Основні компоненти інклюзивного середовища (безбар'єрне середовище, нормативно-правове фінансове та програмно-методичне забезпечення освітнього процесу та ін.)
30. Батьки – активні учасники освітнього процесу.
31. Основні труднощі батьків, що мають дітей з особливими освітніми потребами.
32. Партнерство між родиною і закладом дошкільної освіти як необхідна передумова успішної інклюзії.
33. Основні напрямки та форми роботи з сім'ями, у складі яких є діти з особливими потребами.
34. Права та обов'язки батьків щодо освіти і розвитку дитини з особливими потребами.
35. Підтримка і допомога батькам, що мають дітей з особливими потребами.
36. Головні напрямки і форми співпраці закладу дошкільної освіти з сім'ями дітей з особливими потребами у сфері інклюзивної освіти.
37. Курикулум освітнього та корекційно-розвивального процесів.
38. Складання індивідуального навчального плану.
39. Модифікація та адаптація курикулуму.
40. Контроль та оцінювання розвиткових та навчальних досягнень дітей з особливими потребами. Критерії оцінювання.
41. Технологія портфоліо в інклюзивній групі ЗДО.

42. Кадрове забезпечення освітнього процесу в ЗДО з інклюзивною формою навчання.
43. Професійна готовність вихователів ЗДО до інклюзивної освіти.
44. Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичними порушеннями.
45. Психолого-педагогічні засади організації професійного співробітництва в інклюзивному закладі дошкільної освіти.
46. Міждисциплінарна командна взаємодія різних фахівців в ЗДО з інклюзивною формою навчання.
47. Алгоритм діяльності вихователя та його місце у структурі професійного співробітництва в закладі дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання.
48. Науково-методичне забезпечення інклюзивної освіти в практиці роботи ЗДО.
49. Сучасні моделі психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг.
50. Заходи супроводження дитини з особливими потребами у освітньому процесі.
51. Значення, зміст і завдання психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами в закладах дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання.
52. Перелік супровідних послуг дитині раннього і дошкільного віку з особливими потребами.
53. Адресне фінансування послуг супроводу дитини з особливими потребами.
54. Формування навичок надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг дітям з ООП у майбутніх вихователів ЗДО.

VI. Шкала оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти під час аудиторних занять

Таблиця 5

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
11-12 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
9-10 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
7-8 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
5-6 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання освітнього компонента, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
3-4 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.

0-2 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який доволі слабо, поверхнево відтворює навчальний матеріал, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення, або не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.
----------	--

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Таблиця 6

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Білозерська І. О. Деякі аспекти формування батьківської компетентності у родинях, що мають дітей з порушеннями розвитку. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з порушеннями розвитку. К., 2010.
2. Бойчук Ю. Д., Васильєва К. І., Галій А. І. та ін. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навч. посіб. за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2018. 338 с.
3. Будяк Л. В. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Черкаси: Вид. ЧНУ. 2009 р. 90 с.
4. Гладченко І.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відстали дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з ігрової діяльності, методичні рекомендації, дидактичні матеріали) К.: 2012, 110 с.
5. Гречко Л. М. Психологічний супровід дітей молодшого шкільного віку з вадами психофізичного розвитку в умовах інтегрованого навчання: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.08 / Ін-т спец. педагогіки АПН України. К., 2008. 20 с.
6. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова; [упоряд. В. М. Тімашова]. К. : «МП Леся», 2011. 528 с.
7. Джерело педагогічних інновацій «Інклюзивна освіта: досвід, ресурси, проблеми». Харків : Харківська академія неперервної освіти. 2017, № 1 (17). 228 с.
8. Закон України «Про охорону дитинства». *Відомості Верховної Ради*, 2001, № 30, С. 142-150.
9. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні». *Відомості Верховної Ради*. 2006, № 2-3. С. 36-42.
10. Закон України «Про спеціальну освіту» (проект). *Міністерство освіти і науки України* : www.mon.gov.ua
11. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеева О.О., Дятленко Н.М., Софій Н.З., Найда Ю.М. Під заг. ред. Шинкаренко В. І. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2013. 100 с.

12. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Засеркова, А. О. Трейтяк. К., 2016. 68 с.
13. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні : Науково-методичний збірник. К. : ФО-П Придатченко П.М., 2007.
14. Інклюзивне та інтегроване навчання: стан, проблеми і перспективи: збірник наукових праць / За загальною редакцією акад. Прокопенка І. Ф. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; «Мітра», 2019. 198 с.
15. Кайдалова Г. П. Досвід зарубіжних країн у запровадженні інклюзивного навчання в Україні. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 6. С. 108-116.
16. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. К.: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
17. Колупаєва А., Найда Ю., Таранченко О., Єфімова С., Слободянюк Н., Луценко І., Будяк Л. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Л. Даниленко. К., 2007. 172 с.
18. Колупаєва А. А. Психолого-педагогічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання в європейських країнах. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. К. : Університет «Україна», 2013. С. 174-175.
19. Колупаєва А. А. Сучасні інноваційні тенденції в освіті, навчанні та психолого-педагогічному супроводі дітей з особливими потребами. *Основи соціальної педіатрії* : навчально-методичний посібник. К., 2016.
20. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики» : [монографія]. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
21. Концепція розвитку інклюзивної освіти [Текст]. *Соціальний педагог*. 2010. № 4 (квітень). С. 3-6.
22. Кравченко Г. Ю., Сіліна Г. О. Інклюзивна освіта в ДНЗ. Х. : Вид-во «Ранок», 2014. 176 с.
23. Кузава І. Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і методика: [монографія]. Луцьк, ПП Іванюк В.П., 2013. 292 с.
24. Лапін А. В. Огляд зарубіжного досвіду інклюзивної освіти. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови* : збірник наукових праць. Вип. 4. Ч. 1. К. : Інститут спеціальної педагогіки НАПН України ; [Кіровоград] : [Імекс-ЛТД], 2013. С. 194-205.
25. Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти. Харків: Методичний центр Управління освіти адміністрації Новобаварського району Харківської міської ради, 2018. 37 с.
26. Міронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
27. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Рівне, 2016. 141 с.
28. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. Колупаєвої А. А. К. : «А. С. К. », 2012. 308 с.
29. Основи інклюзивної освіти: [програма курсу для вищ. навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра (спеціаліста, магістра педагогічного спрямування)] / Укладач: А. А. Колупаєва. К.: «А. С. К.», 2011.
30. Основи спеціальної та інклюзивної освіти : навчальний посібник / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2018. 338 с.

31. Пасторова А. Ю. Психологические и психофизиологические характеристики дошкольников с обычным развитием в группах интеграции [Текст]. *Дефектология*. 2008. № 6. С. 78-84.
32. План заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року [Текст]: затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.12.09 р. *Інформ. зб. Міносвіти і науки України*. 2010. № 1/2. С. 41-46.
33. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу. *Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ / Упорядник Чала Т. Т. Х. : Вид. група «Основа», 2007. 528 с.*
34. Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко» / за заг. ред. Сак Т. В. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 304 с.
35. Пояснювальна записка до Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 рр. [Текст] : додаток до наказу М-ва освіти і науки України від 11.09.2009р. *Директор школи*. 2010. № 1 (січень). С. 26-31.
36. Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України про освіту (щодо інтегрованого та інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах) [Текст] : проект. *Соціальний педагог*. 2010. № 8 (серпень). С. 6-20.
37. Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009/2012 роки [Текст] : наказ М-ва освіти і науки України 11.09.2009 р. *Інформ. зб. Міносвіти і науки України*. 2009. № 30. С. 3.
38. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 160 с.
39. Середовище, що належить дітям : poradnik для педагогів закладів дошкільної освіти. Упоряд.: Н. Софій, Ю. Найда. К. : СПД ФО «Парашин К. С.», 2019. 66 с.
40. Сергєва В. Ф. Впровадження інклюзії у дошкільній ланці освіти. ISBN 978-966-698-307-0. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (20-21 квітня 2021 року, м. Суми). Суми : Вид-во Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, 2021. С. 267-271.
41. Сергєєва В. Ф. До питання становлення і розвитку спеціальної освіти дітей дошкільного віку з психофізичними порушеннями в Україні. *Педагогічний часопис Волині* : науковий журнал. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. № 1 (16). С. 43-48 с.
42. Суховієнко Н. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.04 / Хмельн. гуманіт. пед. акад., Хмельницький, 2018. 20 с.
43. Таранченко О.М., Колупаєва А.А. Освіта дітей з особливими потребами за часів незалежності України : етапність у стратегічному вимірі. *Особлива дитина : навчання і виховання*. № 3 (79). 2016. С. 7-18.
44. Трикоз С.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з сенсорного виховання, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). К.: 2012. 112 с.
45. Чеботарьова О.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з трудового виховання, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). К. : 2012. 112 с.

Додаткова:

- 1 Вечірка Н. Сенсорна інтеграція як чинник розвитку дошкільників (робота з дітьми із ЗПР). *Дефектолог*. 2018. січ.(№ 1). С. 12-16.
- 2 Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам. Книга 3. / За ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. К. : Науковий світ, 2006. 210 с.
- 3 Засенко В. В. До проблеми особистісного підходу у навчанні дітей з порушеннями психофізичного розвитку. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі* : Наук.-метод. зб.: Вип. 8. / За ред.: В.І. Бондаря, В. В. Засенка К. : Наук. світ, 2006. С. 85-88.
- 4 Засенко В. В. Рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими потребами. *Кроки до демократичної освіти* : Журнал Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». лютий, 2002. С.31.
- 5 Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник / За заг. ред. М. Порошенко та ін. К. : 2018. 252 с.
- 6 Освіта дітей з особливими потребами : від інституціалізації до інклюзії : Національна доповідь «Освіта в Україні за часів незалежності». К., 2016.
- 7 Сергеева В. Ф. Корекційна дошкільна педагогіка як наукове знання про розвиток, навчання й виховання дітей дошкільного віку з особливими потребами. *Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку*. Матеріали III Міжнародної наукової конференції. 26-27 березня 2021 р., м. Дніпро. Частина I. / Наук. ред. О. Ю. Висоцький. Дніпро : СПД «Охотнік», 2021. (358 с.) С. 51–53.
- 8 Софій Н., Сварник М., Троханіс П. Права дітей з особливими освітніми потребами та рівний доступ до якісної освіти. К. : Міжнародний фонд «Відродження», 2006. 64 с.
- 9 Створення ресурсних центрів. Посібник для батьків дітей з особливими освітніми потребами. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». К. : ФО-П Придатченко П.М., 2007. 216 с.

Інтернет-ресурси:

1. Документ про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр /<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>.
2. Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні [Електронний ресурс] Режим доступу:
<http://osvitportal.loda.gov.ua/inklyuzivna-osvita-dlya-ditey-z-osoblyvymy-potrebamy-v-ukraini>
3. Інклюзивне навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
4. Концепція розвитку інклюзивної освіти. Наказ МОН від 01.10.2010 № 912 [Електронний ресурс] // режим доступу до вид.: www.zakon.rada.gov.ua
5. Наказ Міністерства освіти і науки України № 609 від 08.06.2018 року «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». – [Електронний ресурс].
6. Постанова Кабінету Міністрів від 12 липня 2017 р. № 545 «Положення про інклюзивно-ресурсний центр» [Електронний ресурс]. Режим доступу :
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170545.html
7. Постанова Кабінету Міністрів від 22 серпня 2018 р. № 617 «Положення про ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти» [Електронний ресурс]. Режим доступу :
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170545.html
8. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12 липня 2017 р. № 545 зі змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 617 [Електронний ресурс]. Режим доступу :
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170545.html
9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження практики

надання послуги раннього втручання для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя. Наказ Міністерства соціальної політики України від 18.02.2021 № 92 м. Київ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0092739-21#Text>